Halka Açık Şirketlerde İdari Sorumluğu Bulunan Kişilerin Bazı Yükümlülük ve Sorumluluk Halleri

Ömer ÇOLLAK - Paksoy Ortak Avukat Bürosu - Ortak Avukat / TÜYİD Yönetim Kurulu Üyesi

Şirketlerin özkaynak ihtiyacının son yıllarda artmasıyla birlikte halka arza yönelik talepler de her geçen yıl artmaya devam etmektedir. Kamuya açık verilere göre, 2022 yılında toplamda 40 şirket halka arz olurken, koşullara bağlı olarak 2023 yılında bu rakamın daha da artması beklenmektedir. Halka arzın bu denli talep gördüğü böyle bir ortamda halka açık şirketlerin bünyesindeki idari sorumluluğu bulunan kişilerin kapsamı, işlem tutarları, bildirim yükümlülükleri gibi konular zaman zaman karşımıza çıkan önemli konulardan biri halini almaktadır. Bu yazımda, bunlara değinerek halka arz edilen ve artık halka açık hale gelen şirketlerin yöneticilerinde farkındalık yaratmak amacıyla pay piyasasındaki işlemler özelinde kısa bir bilgilendirme yapmak istedim.

İdari sorumluluğu bulunan kişilere ilişkin düzenlemeler temel olarak 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nda ve II-15.1 sayılı Özel Durumlar Tebliği'nde düzenlenmektedir. İdari sorumluluğu bulunan kişilerin tabi olduğu yükümlülükleri belirtmeden önce, bahsi geçen bu kişilerin kimler olduğunu tespit edelim.

İdari sorumluluğu bulunan kişiler

Özel Durumlar Tebliği kapsamında, halka açık şirkette görev yapan aşağıdaki kişiler idari sorumluluğu bulunan kişiler olarak tanımlanmaktadır.

- Yönetim kurulu üyeleri,
- Yönetim kurulu üyesi olmadığı halde, halka açık şirketin içsel bilgilerine[1] doğrudan ya da dolaylı olarak düzenli bir şekilde erişen ve ilgili şirketin gelecekteki gelişimini ve ticari hedeflerini etkileyen idari kararları verme yetkisi olan kişiler.

Yukarıda ifade ettiğim tanım kapsamında, halka açık şirketlerin imza sirkülerinde yer alan kişiler esas itibariyle idari sorumluluğu bulunan kişiler olarak kabul edilmektedir. Ancak, imza sirkülerinde çok sayıda kişi ve yetki seviyesi bulunması durumunda, imza sirkülerinin hangi aşamasında idari sorumluluğun başladığına bakılması önem taşımaktadır.

İdari sorumluluğu bulunan kişiler kadar içsel bilgiye erişimi olan kişiler de bir o kadar önemlidir, çünkü Özel Durumlar Tebliği kapsamında, idari sorumluluğu bulunan kişilerin, aynı zamanda içsel bilgilere erişimi olan kişiler oldukları kabul edilir. Bu kapsamda, idari sorumluluğu bulunan her kişinin içsel bilgilere erişen kişilerden biri olduğu, ancak içsel bilgilere erişen her kişinin idari sorumluluğu olan kişi olarak kabul edilemeyeceği unutulmamalıdır. Zira içsel bilgiye erişimi olan her kişinin halka açık şirketin gelecekteki gelişimini ve ticari hedeflerini etkileyen idari kararları verme yetkisine haiz olması beklenemez.

İdari sorumluluğu bulunan kişi ile yakından ilişkili kişiler

İdari sorumluluğu bulunan kişilere ek olarak, aşağıda yer alan kişiler idari sorumluluğu bulunan kişi ile yakından ilişkili kişiler olarak kabul edilmektedir.

[1] İçsel bilgiler, payların fiyatını/değerini veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikte olup henüz kamuya duyurulmamış bilgi, olay ve gelişmelerdir.

- İdari sorumluluğu bulunan kişinin eşi, çocukları ve idari sorumluluğu bulunan kişi ile aynı evde ikamet eden kişiler,
- İdari sorumluluğu bulunan kişiler veya eş ve çocuk gibi yukarıda belirtilen kişiler tarafından idari sorumlulukları üstlenilen veya doğrudan ya da dolaylı olarak bu kişiler tarafından kontrol edilen veya bu kişiler yararına kurulmuş olan ya da ekonomik çıkarları esas olarak bu kişilerin ekonomik çıkarları ile aynı olan tüzel kişiler (örnek olarak idari sorumluluğu bulunan kişi veya kişiler tarafından kontrol edilen bir vakfın halka açık şirketin sermaye piyasası araçlarında işlem yapması halinde, bu vakfın idari sorumluluğu bulunan kişilerle yakından ilişkili olduğu kabul edilir),
- Halka açık şirketin Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre hazırlanmış son yıllık finansal durum tablosundaki aktif toplamının %10 veya daha fazlasını oluşturan bağlı ortaklıklarındaki idari sorumluluğu bulunan kişiler.

İdari Sorumluluğu Bulunan Kişilerin Yükümlülükleri

Sermaye piyasası mevzuatı kapsamında halka açık şirketlerde idari sorumluluğu bulunan kişiler için aşağıda belirtilen yükümlülükler ön görülmüş olup, söz konusu bu yükümlülüklere uygun hareket etmek idari sorumluluğu bulunan kişilere aittir. Halka açık şirketlerin aşağıda belirtilen yükümlülükler çerçevesinde idari sorumluluğu bulunan kişiler adına herhangi bir takip ve bildirim sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu sebeplerle, idari sorumluluğu bulunan kişilerin sermaye piyasası mevzuatı tahtında kendileri için ön görülen düzenlemeleri bilmeleri ve yükümlülüklerinin farkında olmaları çok önem arzetmektedir.

1. Bildirim Yükümlülüğü

Yukarıda tanımlanan idari sorumluluğu bulunan kişiler ve bunlarla yakından ilişkili kişiler tarafından halka açık şirketin paylarında ve/veya diğer sermaye piyasası araçlarında gerçekleştirilen her bir işlem (mesela alım veya satım işlemi), söz konusu işlemlerin toplam tutarı bir takvim yılı içerisinde 5.000.000 TL tutarı aşarsa, işlemi yapan tarafından kamuya açıklanır. Diğer bir ifade ile bu kişiler veya onlar adına gerçekleştirilen söz konusu işlemlerin toplam tutarı bir takvim yılı içerisinde 5.000.000 TL tutarını aşmazsa açıklama yapılmasına gerek kalmamaktadır. 5.000.000 TL baremi 2023 yılı için geçerli olup bu eşik her yıl güncellenmektedir.

2. Bilgi Suistimali

Halka açık şirketin paylarını ya da halka açık şirket hakkında söz konusu payların fiyatını, değerini veya yatırımcıların kararını etkileyebilecek nitelikte ve henüz kamuya duyurulmamış bilgilere dayalı olarak ilgili paylar için alım ya da satım emri vermek veya verdiği emri değiştirmek veya iptal etmek ve bu suretle kendisine veya bir başkasına menfaat temin etmek bilgi suiistimali olarak kabul edilmektedir.

Bunun eskiden kullanılan ve piyasada bilinen bir diğer adı ise içeriden öğrenenlerin ticaretidir. İçsel bilgilere erişimi olduğu kural olarak kabul edilen idari sorumluluğu bulunan kişiler, bu bilgileri suiistimal ederek halka açık şirketin payları üzerinde işlem yapamazlar. Sermaye Piyasası Kanunu md. 106 uyarınca, bu suçu işleyen kişiler üç yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılırlar. Bu suçtan dolayı adli para cezasına hükmedilmesi halinde verilecek cezanın elde edilen menfaatin iki katından az olamayacağı düzenlenmiştir.

3. Piyasa Bozucu Eylemler

Makul bir ekonomik veya finansal gerekçeyle açıklanamayan, piyasaların güven, açıklık ve istikrar içinde çalışmasını bozacak nitelikteki eylem ve işlemler, bir suç oluşturmadığı takdirde (örneğin yukarıda tanımlanan bilgi suiistimali suçunu oluşturmadığı takdirde), piyasa bozucu nitelikte eylem sayılır. Sermaye Piyasası Kanunu md. 104'te yer alan bu tanımdaki eylemlerin yaptırımı idari para cezasıdır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun aynı maddesine göre, bu suretle menfaat temin edilmiş olması halinde verilecek idari para cezasının miktarı söz konusu menfaatin iki katından az olamaz.

Piyasaca bozucu eylemlerin en bilinen ve idari sorumluluğu buluna kişileri de ilgilendiren hali içsel bilgiler ya da sürekli bilgiler[2] ile ilgili olanıdır. Bu özel düzenlemelerin amacı bilgi asimetrisinden kaynaklı menfaat temin edilmesinin veya pay fiyatının olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesini sağlamaktır. VI-104.1 sayılı Piyasa Bozucu Eylemler Tebliği'nin ilgili hükümlerine göre, söz konusu bilgiler kamuya açıklanmadan önce, üçüncü kişilerin bu bilgileri alarak (mesela bu bilgilere sahip olan idari sorumluluğu bulunan kişilerden doğrudan ya da dolaylı olarak alarak) işlem yapması durumunda, hem bu bilgilerin idari sorumluluğu bulunan kişilerce üçüncü kişilere verilmesi fiili hem de bu bilgileri alan üçüncü kişiler tarafından işlem yapılması piyasa bozucu eylem olarak değerlendirilir.

İçsel bilgi ve sürekli bilgiye bakan yönüyle piyasa bozucu eylemlerin bir diğer görünümü yasaklı dönemde (blackout period) yapılan işlemlerdir. Buna göre, halka açık şirket tarafından düzenlenen finansalların hazırlandığı 6 aylık ve 12 aylık hesap döneminin bitimini izleyen günden, söz konusu finansalların kamuya duyurulmasına kadar geçen süre içerisinde, içsel bilgi veya sürekli bilgilere sahip olan kişilerin (örneğin idari sorumluluğu bulunan kişilerin) ya da söz konusu kişilerin eşleri, çocukları ya da aynı evde yaşadıkları kişilerin şirket paylarında işlem yapmaları piyasa bozucu eylem olarak değerlendirilir.

4. Net Alım Satım Kazançlarının İade Yükümlülüğü

Halka açık şirketin paylarının alım satımından kazanç elde eden ilgili şirketin yönetim kurulu üyeleri ve yöneticileri herhangi bir altı aylık dönem içerisinde gerçekleştirdikleri alım, satım, alım ve satım veya satım ve alım işlemlerinden elde ettikleri net kazancı halka açık şirkete vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülüğün amacı, konumları gereği halka açık şirket ile ilgili içsel bilgilere daha erken ve daha kolay erişimi olan yöneticilerle bu bilgilere kamuya duyurulduktan sonra ulaşabilen yatırımcılar arasındaki fırsat eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasıdır. Sermaye Piyasası Kanunu md. 103 ve buna dayanılarak VI-103.1 sayılı Yöneticilerin Net Alım Satım Kazançlarını İhraççılara Ödemeleri Hakkında Tebliğ'de düzenlenen bu yükümlülüğe göre, söz konusu iade yükümlülüğünü 30 gün içinde yerine getirmeyenler hakkında Sermaye Piyasası Kurulu tarafından elde ettikleri menfaatin iki katı idari para cezası verilmesi öngörülmektedir.

Aşağıda yer alan kazançlar iade yükümlülüğünden istisna tutulmuştur:

- Bedelli sermaye artırımına katılmak amacıyla satılan paylardan elde edilen kazançlar,
- Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemelerine göre uygulanan, çalışanlara pay edindirme programları ve halka açık şirketin veya bağlı ortaklığın çalışanlarına yönelik pay tahsis edilmesi sonucunda elde edilen kazançlar,
- Veraset yoluyla iktisap edilen halka açık şirketin paylarından elde edilen kazançlar,
- İktisap edilen halka açık şirketin paylarının altı ay boyunca devir ve satışa konu edilmeksizin elde tutulmasından sağlanan temettü gelirleri.

2 İçsel bilgi tanımı dışında kalan ve Özel Durumlar Tebliği'nin üçüncü bölümünde sıralanan bilgileri ifade etmektedir.